

Emprenedors?

A finals del segle XVIII, les revolucions burgeses europees van aconseguir derrocar les monarquies absolutistes i van edificar un nou règim fonamentat en els supòsits teòrics del moviment intel·lectual de la Il·lustració. Els tres principis que resumeixen el règim liberal primerenc i, per tant, el més purista són els del lema que van aixecar els francesos en la seva revolució i que, en contra del que es pensa, no eren els de llibertat, igualtat i fraternitat, sinó que, en un principi, va ser els de llibertat, igualtat i propietat.

Aquell primer liberalisme creia que l'home era lliure perquè, en el nou règim, no hi havia un estat que restringís la capacitat dels homes per crear riquesa. I creia en la igualtat, però no en un sentit anivellador, sinó com una mera igualtat jurídica davant de la llei partint de la premissa que la desigualtat social és quelcom natural. Finalment, també defensava la propietat privada, no només com un dret, sinó com una ambició, quelcom a què l'home ha d'aspirar per aconseguir la felicitat. A mitjan segle XIX, i per por de l'avanç del marxisme arreu d'Europa, els governs liberals van anar aprovant un seguit de mesures reguladores que eixamplaven la capacitat d'intervenció de l'estat, però sempre en un vessant reformista. Era el naixement de l'estat social i democràtic de dret.

Valgui aquesta curta i barroera introducció per alertar de com n'arriba a ser de perjudicial el liberalisme en el seu estat més pur. El liberalisme corrou allò més positiu que es troba en les societats humanes que, en el seu estat més primitiu, ja vivien i treballaven de forma col·lectiva i cooperativa. Per contra, infon en l'ésser humà allò més negatiu que amaga la seva ànima: l'individualisme, l'egoisme i la crueltat amb els seus similars.

La mort de l'estat social i democràtic de dret és el triomf del neoliberalisme que, ja sense el temor al comunisme i totalment desinhibit, desplega un sistema de relacions humanes i econòmiques basat en el creixement il·limitat i la desigualtat creixent. El capitalisme és el sistema que, proporcionalment, ha generat més mort i sofriment al llarg de la història. Per això, és profundament repulsiu cert discurs que deïfica l'empresa i la propietat privada i que té en la paraula "emprenedoria" el bord eufemisme de la desigualtat i l'individualisme.

Sí, aquest és un article que respon humilment al de Maurici Perramon: "Emprendre, l'assignatura pendent". Començaré per recordar que, com a norma general, els països que en els últims cinquanta anys han experimentat una projecció de països pobre a rics (el que s'anomenen països emergents) sustenten la producció d'una enorme riquesa en una muntanya de misèria i sofriment. Brasil ha deixat al descobert recentment les seves vergonyes intentant amagar les faveles durant la Copa Confederacions de futbol per no deixar de ser el país admirable que exemplifica les bondats d'un capitalisme que porta progrés. Fixar-se en les dades de renda "per càpita" i altres indicadors universals només amaguen la realitat. Es traça una mitjana sense tenir en compte com de rics són uns pocs i com de miserables, la majoria. En Maurici, o qualsevol altre neoliberal als quals agrada passejar aquest tipus de dades, haurien de lloar l'estalinisme quan, observant les dades macroeconòmiques de la URSS als anys trenta, ens adonem que els beneficis eren enormes. És clar que els plans quinquennals soviètics es van forjar sobre el treball esclau de molts pagesos i rius de sang i sofriment.

Dit això, em vull centrar en això que s'anomena empenedoria. Em sobta, primer, que lluny d'amagar el cap sota l'ala, els neoliberals més furibunds inflin pit i encara ens vulguin fer creure que la malaltia de la crisi provocada pel virus que ells mateixos han inoculat a l'economia amb la dèria de la desregulació, es curarà amb la seva pròpia recepta. No és una crisi, és el sistema, i d'una crisi del capitalisme se n'ha de sortir amb un socialisme reforçat que consolidi els grans capitals de la societat: la solidaritat, la cooperació i la col·lectivitat.

El discurs de defensa de l'empresa com un tòtem i del patró com un pare que dona de menjar als seus fills; l'empresa com la família, cansa i és nociu. Els empresaris d'aquest país, amb algunes excepcions, també van pujar damunt la bombolla i, un cop desinflada, s'hi han quedat, però han expulsat els treballadors. Cal dir que les empreses, davant del drama de la crisi, han prioritzat el marge de benefici davant dels drets dels seus treballadors. Contra la imatge que s'està creant, per cada empresari que sofreix hi ha milers i milions de treballadors amb una vida arruïnada. Això sense explicar, crec que no cal, que hi ha una elit econòmica perenne en el nostre país que no ha perdut qualitat de vida.

Finalment, i aquí hi ha el rovell de l'ou, cal desmentir l'eufemisme de l'emprenedoria. Una paraula que es repeteix fins a l'avorriment i que hem assumit com quelcom positiu. Ho plantejaré en positiu i per analogia. Als anys cinquanta i com a resposta al model capitalista dels Estats Units, la Unió Soviètica va aplicar als països d'Europa de l'est un innovador model. Va convertir aquests països eminentment agraris en centres industrials de primer nivell amb una fórmula senzilla. Es va estendre l'educació a totes les capes de la societat per propiciar que els estudiants millor preparats poguessin dirigir l'administració i les principals indústries del país. Així, per primera vegada en la seva història, els camperols empobrits de països com Romania i Bulgària veien els seus fills a la universitat i amb una important projecció de futur. Les seves van ser societats amb una eficiència industrial sense pal·liatius, amb elevades ràtios d'igualtat social i un alt grau de satisfacció de la ciutadania. Per cert, quan el sistema soviètic es va enfonsar, els millors enginyers búlgars, romanesos, ucraïnesos, polonesos o hongaresos van emigrar al món lliure. A països com els Estats Units, on van acabar treballant de taxistes o escombriaires.

A tall de conclusió, la panacea de l'emprenedoria és un recurs per adoctrinar de forma subliminal els joves de classe mitja perquè assumeixin el rol de la competitivitat en una societat individualista. Llegint l'article del Maurici Perramon, hom creuria que Espanya és la Unió Soviètica i, ai las! quina Unió Soviètica tan curiosa, amb reformes laborals que condemnin els treballadors a la misèria, un atur estructural que genera pobresa on ja n'hi havia i una economia que salva els bancs, blindi els especuladors i perdona les grans fortunes. La Unió Soviètica ja es va esfondrar fa un quart de segle, Maurici; el que s'està enfonsant ara és el teu sistema.